

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Міністерства аграрної політики
та продовольства України**

від _____ № _____

ІНСТРУКЦІЯ

з профілактики та ліквідації реовірусної інфекції птиці

I. Загальні положення

1. Ця Інструкція встановлює порядок проведення профілактичних заходів спеціалістами ветеринарної медицини щодо недопущення захворювання птиці на реовірусну інфекцію, порядок проведення ветеринарно-санітарних заходів у випадках спалаху хвороби на реовірусну інфекцію у птахогосподарствах різних форм власності та порядок внутрішньогосподарського використання або подальшої реалізації одержаних яєць, м'яса та м'ясопродуктів від забою птиці та іншої продукції птахівництва при виявленні реовірусної інфекції і є обов'язковою для виконання у птахогосподарствах, незалежно від форм власності і відомчого підпорядкування, фізичними особами – підприємцями,

спеціалістами ветеринарної медицини, які здійснюють діяльність у сфері птахівництва.

2. Реовірусна інфекція - (теносиновіт курей (ТСК), тендосиновіт, вірусний артрит, "слабість ніг", синовіт, артрит, інфекційний синусит індиків) - контагіозне захворювання, яке характеризується ураженням синовіальних мембран, сухожилків та суглобів кінцівок, підвищеною загибеллю молодняку, зниженням несучості і виводимості курчат та індичат.

3. Збудником хвороби є РНК-вмісний авіреовірус, який має зовнішній та внутрішній капсиди та двошарову оболонку, розмножується в цитоплазмі. Вірус не володіє гемаглютинуючими властивостями та не патогенний для лабораторних мишей. Реовіруси птиці розділяють на п'ять серотипів. Штами авіреовірусів добре розмножуються на курячих та індичих ембріонах, у культурі клітин нирок курчат і культурі клітин фібробластів курячих ембріонів.

4. Реовіруси птиці стійкі до дії ультрафіолетового опромінення, зберігають здатність до репродукції при широкому спектрі рН середовища - від 2 до 8, мало чутливі до ряду дезінфекційних речовин, стійкі до ефіру та хлороформу. Ліофілізований вірус зберігає інфекційність протягом п'яти і більше років. При кімнатній температурі до 20 °С вірус зберігає життєздатність протягом п'яти і більше місяців, інактивується під дією 3% розчину лугу за температури 35 °С, 70 °С розчину етилового спирту, 3% розчину формаліну за температури 56 °С протягом 30 хвилин, 0,1 % розчину естостеролу протягом трьох хвилин за температури 20 °С.

5. Джерелом інфекції є хвора та перехворіла птиця. Механічними факторами передачі інфекції є гризуни, птахи, мухи, комахи тощо.

Передається вірус з хрущаком мучним, у якому він може зберігатися впродовж 8 тижнів після інфікування.

Факторами передачі збудника можуть бути неззаражені відходи інкубації і сировина, одержана від хворої птиці (яйця, м'ясо, пух, пір'я), та забруднені виділеннями хворих птахів корми, підстилка, інвентар, одяг і взуття обслуговувального персоналу, транспортні засоби тощо.

Шляхи передачі вірусу - контактний, аліментарний та трансваріальний.

Реовірусною інфекцією частіше хворіє молодняк курей, індиків, качок, рідше - інших видів птиці. Хвороба протікає у вигляді ензоотичних спалахів.

Вірус локалізується в сухожилках суглобів кінцівок. Найбільша кількість збудника є в посліді хворої птиці.

6. Захворювання перебігає у гострій, підгострій, хронічній та субклінічній (латентній) формах. Перехворіла птиця стає тривалим вірусоносієм.

При інфікуванні вірулентним штамом авіреовірусу добових курчат, індичат, гусенят інкубаційний період триває 48-72 години. У хворого молодняку спостерігають діарею, пригнічення, на 5-10 добу збільшується його загибель на 2-5 % і більше. У перехворілих гусенят та індичат може розвинути інфраорбітальний синусит, кон'юнктивіт.

Для хронічного перебігу хвороби характерні такі симптоми: молодняк відстає у рості, малорухливий, у стадії виражений нерівномірний розвиток птиці, розвиваються теносиновіти, при яких відмічається неправильна постава нижніх кінцівок, кульгавість.

При зараженні реовірусом птиці 10-30 - денного віку інкубаційний період триває 2-12 діб і більше, що супроводжується підгострим перебігом захворювання, загибеллю птиці, що становить 1,5-5 %. У майбутньому очікуваної продуктивності від перехворілої птиці не отримують.

У курчат м'ясних порід 5-тижневого, а в яєчних - 9-10 - тижневого віку з'являються набряки навколо суглобів кінцівок. Птиця кульгає, пересування утруднене. При зтяжному перебігу хвороба переходить у хронічну форму, при цьому нерідко відбувається розрив сухожилків кінцівок, що частіше реєструють у дорослої птиці в області гомілки, розвиваються артрити.

У дорослої птиці хвороба перебігає хронічно, загибель становить 1-2 %, вибраковка - понад 20 %, несучість знижується на 20 %. Спостерігається 20-30 % курей з ознаками виснаження та кульгавості. Хворі індички та гуси не поїдають добову норму корму, швидко худнуть, відзначають діарею та інфраорбітальний синусит.

Найбільш значний відхід при гострому перебігу в молодняку птиці м'ясного напрямку: бройлерів - 5-18 %, індичат та гусенят - до 50 %, каченят - до 100 %.

При патолого-анатомічному розтині трупів птиці неускладнених форм захворювання спостерігають катаральний ентерит, збільшення нирок, атрофію фабрицієвої бурси, некротичні фокуси в печінці, селезінці, серцевий м'яз в'ялий, підшлункова залоза гіперемійована.

У курчат можна спостерігати провентрикуліт, потоншення м'язового шлунка, набряки суглобів тазової кінцівки.

II. Діагностика реовірусної інфекції

1. Діагноз встановлюють на підставі аналізу епізоотичної ситуації регіону, господарства, клінічних ознак, результатів серологічних досліджень, а саме реакції дифузної преципітації (РДП), реакції нейтралізації (РН), реакції непрямой гемаглютинації (РНГА), імуноферментного аналізу (ІФА), наявності характерних патолого-анатомічних змін та ідентифікації виділеного вірусу. Стадо птиці

вважається неблагополучним, якщо титри антитіл в РН у невакцинованих птахів перевищує 1:32.

2. У лабораторію ветеринарної медицини для вірусологічного дослідження направляють свіжі (не пізніше 2-х годин після загибелі) трупи, тушки вимушено забитої птиці, живий молодняк птиці (не менше 5 голів) з вираженими клінічними ознаками захворювання, або стерильно відібраний патологічний матеріал (вміст інфраорбітальних синусів, уражені суглоби, нирки, частки запаленого кишечника без вмісту). Зразки патологічного матеріалу відбирають з дотриманням правил асептики. Транспортують відібраний патологічний матеріал у термосі (ємності) з льодом при температурі не вище +1- +4 °С, або консервують 30-50 %-вим розчином хімічно чистого гліцерину на стерильному фізіологічному розчині. Фізіологічний розчин попередньо автоклавують при температурі 120°С на протязі 30 хвилин.

3. Для серологічних досліджень відбирають 25 проб сироваток крові від птиці однієї партії чи яйця і досліджують в РДП, РН, РНГА, ІФА.

4. При встановленні діагнозу необхідно враховувати можливість змішаного перебігу даної хвороби з рядом інших інфекцій.

III. Профілактика реовірусної інфекції

1. Для профілактики реовірусної інфекції птиці керівники та спеціалісти птахогосподарств незалежно від форм власності зобов'язані виконувати заходи, передбачені Законом України "Про ветеринарну медицину", Ветеринарно - санітарними правилами для птахівницьких господарств і вимог до їх проектування, затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України

від 03 липня 2001 року № 53, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 05 липня 2001 року за № 565/5756, та керуватись іншими нормативно-правовими актами ветеринарної медицини галузі птахівництва. При цьому необхідно організувати захист птахогосподарства від занесення інфекцій та їх розповсюдження.

2. Дезінфекція проводиться, відповідно до вимог Інструкції з проведення санітарної обробки – дезінфекції, дезінсекції та дератизації об'єктів птахівництва, затвердженої наказом Державного департаменту ветеринарної медицини Міністерства аграрної політики України від 20 червня 2007 року № 69, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 13 липня 2007 року за № 813/14080, або іншими дезінфекційними ветеринарними препаратами, що пройшли державну реєстрацію для їх обігу та використання в Україні відповідно до Положення про державну реєстрацію ветеринарних препаратів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 року № 1349.

3. Інкубаційні яйця завозять із птахогосподарств та отриманих від птиці різних видів, благополучних щодо інфекційних хвороб, за наявності ветеринарних документів, передбачених Правилами заповнення, зберігання, списання ветеринарних документів та вимог до їх обліку, затвердженими наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01 серпня 2014 року № 288, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 03 жовтня 2014 року за № 1202/25979. Не допускається змішування в інкубаційних шафах та вивідних інкубаторах яєць, завезених з різних птахогосподарств. Інкубаційні яйця, які отримують у птахогосподарстві, дезінфікують двічі: не пізніше 1,5 години після знесення та перед закладкою в інкубатор.

4. Птицю різних вікових груп розміщують на територіально відокремлених зонах, дотримуючись необхідних зооветеринарних, санітарних норм розривів і щільності посадки птиці. На вирощування приймають здоровий повноцінний молодняк.

5. У птахогосподарстві потрібно витримувати термін міжциклових профілактичних перерв. Перед посадкою кожної наступної партії птиці проводиться ретельне очищення, миття та дезінфекція пташників, інкубаторіїв, обладнання, інвентарю тощо. При утриманні птиці дотримуються вимог ветеринарно-санітарного режиму.

6. Кожна партія кормів, що надходить у птахогосподарство, підлягає вхідному контролю.

7. Для специфічної профілактики реовірусної інфекції застосовують живі та інактивовані вакцини, які зареєстровані в Україні. Вакцинують дорослу птицю з метою створення імунітету в батьківському стаді, чим попереджується трансоваріальна передача збудника і отримання пасивного імунітету в молодняку з перших днів життя.

Вакцинацію проводять згідно з настановами щодо застосування вакцин, але не пізніше 35-50-денного віку птиці.

8. У птахогосподарстві необхідно постійно здійснювати заходи з дезінфекції, дезінсекції та дератизації, не допускати потрапляння синантропної птиці (голубів, горобців, ворон тощо) у пташники.

9. Трупи птиці, відходи інкубації утилізують у спеціально обладнаному цеху під контролем спеціалістів ветеринарної медицини.

Продукт, отриманий при утилізації відходів, згодовувати птиці забороняється.

10. Послід від птиці складують у штабелі на ізолюваному майданчику для подальшого знезараження біотермічним методом. При активному біотермічному процесі штабель витримують не менше 45 діб. При температурі навколишнього повітря нижче 0 °С, коли біотермічні процеси сповільнюються, термін знезараження збільшують до 90 діб.

11. Транспорт і тару, які використовували для перевезення курчат, відходів інкубації, дезінфікують після кожного використання або, якщо дезінфекція тари неможлива, її спалюють (картонну, дерев'яну).

12. Працівники птахогосподарств повинні дотримуватися санітарного режиму на підприємстві та правил особистої гігієни.

IV. Заходи щодо ліквідації реовірусної інфекції птиці

1. Птахогосподарство (пташник, ферму, відділення), у якому встановлено захворювання на реовірусну інфекцію, оголошують неблагополучним і вводять карантинні обмеження, при яких забороняється:

переміщення птиці з неблагополучних пташників (ферми, відділення, зони) у будь-яке інше приміщення чи птахогосподарство;

переміщення птиці всередині пташника;

використання для інкубації яєць з неблагополучних пташників;

використання тари без дезінфекції;

вивезення кормів, обладнання, інвентарю з території неблагополучного птахогосподарства;

вивезення пуху і пера на переробні підприємства без дезінфекції;

ввезення та складування яєць, отриманих від птиці неблагополучних і благополучних пташників в одному яйцескладі птахогосподарства;

вхід персоналу на територію неблагополучного птахогосподарства та вихід з нього без повної санітарної обробки та зміни одягу і взуття.

2. У неблагополучному птахогосподарстві дозволяється:

інкубація яєць, отриманих з благополучних пташників, з метою відтворення власного стада;

вивезення здорової птиці для забою на птахопереробних підприємствах, а також забитої птиці на харчові цілі;

вивезення інкубаційних яєць благополучних пташників. Інкубаційні яйця, які отримують у птахогосподарстві, дезінфікують двічі: не пізніше 1,5 години після знесення та перед закладкою в інкубатор. Для дезінфекції використовують пари формальдегіду або інші деззасоби, що зареєстровані в Україні, згідно з настановами щодо їх застосування;

реалізація на харчові цілі яєць, які отримані від птиці благополучних пташників.

3. Допускається ввіз у неблагополучне господарство щодо реовірусної інфекції інкубаційних яєць і птиці добового віку з птахівничих ферм, благополучних щодо інфекційних хвороб птиці, за умови інкубації яєць в окремому інкубаторі після його санації та ізолюваного вирощування отриманого молодняку в приміщеннях після санації.

4. При виникненні та локалізації хвороби в окремому пташнику хвору, ослаблену і некондиційну птицю забивають і утилізують. Птицю, яку підозрюють у зараженні, відправляють на забій із дотриманням відповідних ветеринарно - санітарних вимог. Яйця, отримані від підозрілої на захворювання птиці, використовують після знезараження проварюванням (не менше 10 хвилин) або направляють на промислову переробку, де застосовуються високі температури. При неможливості виконання цих вимог – яйця підлягають утилізації.

Ветеринарно-санітарну експертизу м'яса після забою птиці проводять таким чином:

за наявності характерних паталого-анатомічних змін у внутрішніх органах і м'язах усі продукти забою утилізують;

за відсутності змін у м'язах - тушки направляють на проварювання або виготовлення консервів, а внутрішні органи утилізують.

5. У птахогосподарствах, неблагополучних щодо реовірусної інфекції, уживають заходів з підвищення резистентності всього поголів'я птиці і поліпшення зоогігієнічного режиму утримання та годівлі птиці. Для цього в корми вводять вітаміни, антиоксиданти, регулюють обмін повітря в пташниках тощо.

6. У неблагополучних птахогосподарствах проводять аерозольну дезінфекцію.

7. З метою прискорення ліквідації реовірусної інфекції допускається забій усієї птиці неблагополучного пташника (відділення, ферми, птахогосподарства), не чекаючи закінчення терміну експлуатації, за розпорядженням Головного інспектора ветеринарної медицини району та за згодою керівника (власника) птахогосподарства.

8. Послід, підстилку з неблагополучних пташників потрібно піддавати біотермічній обробці, як зазначено в пункті 10 розділу III цієї Інструкції.

9. Після забою птиці проводять механічну очистку та ретельне миття пташників, обладнання, виробничих територій, транспорту та інших об'єктів. Дезінфікують розчином 3 % хлорного вапна з 5 % вмістом активного хлору, 3 % розчином лугу, аерозольно 40 % формальдегідом або

іншими дезінфікуючими засобами, дозволеними в Україні згідно з настановами щодо їх застосування.

10. Обмеження знімаються з птахогосподарства через 2 місяці після вивезення птиці з неблагополучної ферми, відділення, пташника чи птахогосподарства, але не раніше як через 30 діб після останнього випадку виявлення хворої або підозрілої на захворювання птиці та проведення заключних ветеринарно-санітарних заходів.

Благополучними вважаються птахогосподарства, у яких захворювання птиці на реовірусну інфекцію не спостерігалось протягом одного року після останнього випадку.

V. Правила безпеки для обслуговувального персоналу в неблагополучних щодо реовірусної інфекції птахогосподарствах

1. Працівники птахогосподарств повинні проходити попередній (до прийняття на роботу) і періодичні (один раз на рік) профілактичні медичні огляди відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 року № 559 “Про затвердження переліку професій виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особистих медичних книжок”, дотримуватися санітарно-гігієнічного режиму на підприємстві та правил особистої гігієни.

2. Працівники забезпечуються мийними та дезінфікуючими засобами, спеціальним одягом, засобами індивідуального захисту, які мають запобігати інфікуванню.

3. Серед працівників птахогосподарств відповідальними особами обов'язково проводиться роз'яснювальна робота з питань дотримання правил особистої гігієни.

4. При проведенні аерозольної дезінфекції та використанні препаратів, що подразнюють слизову оболонку очей та органів дихання, працювати дозволяється тільки в протигазах або респіраторах та захисних окулярах, а при контакті з концентрованими розчинами необхідно користуватися гумовими рукавичками.

5. В аптечках першої допомоги повинні бути засоби, що нейтралізують дезінфекційні речовини, які використовуються.

6. Після проведення ветеринарно-санітарних робіт обличчя та руки необхідно вимити теплою водою з милом, руки продезінфікувати.

7. Палити та вживати їжу слід тільки у визначених для цього місцях.

8. При роботі з хворою птицею спеціалісти забезпечуються спецодягом (халатами/комбінезонами, рушниками, шапочками, змінним взуттям, бахілами, гумовими рукавичками, респіраторами тощо) та іншими засобами індивідуального захисту, а також необхідними інструментами, посудом, мийними та дезінфекційними засобами. Після закінчення роботи спецодяг і спецвзуття знезаражуються або знищуються. Після проведення клінічного огляду птиці чи відбору проб, патматеріалу від неї необхідно вимити руки з милом (з дотриманням техніки обробки рук) та вмити обличчя.

Для миття рук використовують рідкі мийні засоби, які дозволені для використання в Україні. Для запобігання ризику перехресного інфікування під час обробки рук персоналу необхідно використовувати безконтактний умивальник, безконтактний дозатор для мила, безконтактний дозатор для

антисептика, пристрої для сушіння рук або дозатор с одноразовими полотенцями –серветками.

9. До роботи з хворою птицею не допускаються особи з ознаками будь-яких захворювань або нездужання, старші 65 або молодші 18 років, вагітні жінки.

10. Працівники птахозабійних підприємств забезпечуються засобами індивідуального захисту (масками, спецодягом, засобами особистої гігієни) відповідно до вимог законодавства.

**Заступник директора департаменту –
начальник відділу Департаменту
тваринництва**

О. Альшанова